

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА ФІНАНСИ

2.FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS PÉNZÜGYEK

CHAPTER 2. ACCOUNTING AND FINANCE

DOI: 10.58423/2786-6742/2025-11-246-263

УДК: 336.14:352.07(477)

Таїсія БОНДАРУК

доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу публічних фінансів
Державної установи «Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України»
м. Київ, Україна

ORCID ID: [0000-0001-9410-6428](https://orcid.org/0000-0001-9410-6428)

Scopus Author ID: [57219844998](https://orcid.org/57219844998)

e-mail: bondaruk23@ukr.net

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА СТІЙКІСТЬ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ШОКІВ

Анотація. У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти впливу бюджетної децентралізації на стійкість місцевих фінансів в умовах глобальних шоків. Обґрунтовано, що децентралізація є ключовим чинником формування адаптивної фінансової системи, здатної ефективно реагувати на зовнішні виклики, зокрема пандемію COVID-19, енергетичну кризу та воєнні дії. Проаналізовано динаміку доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів України за 2011–2024 роки, що дало змогу виявити тенденції у перерозподілі фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи та оцінити результати реформи децентралізації. Показано, що з 2015 року відбулося поступове розширення фінансових повноважень місцевих органів влади, однак у періоди кризових явищ спостерігається тимчасова концентрація ресурсів на державному рівні задля забезпечення макрофінансової стабільності. Здійснено класифікацію основних ризиків для місцевих фінансів у період глобальних шоків – фіскальних, інституційних, соціально-економічних та інвестиційних. Визначено, що їхня взаємодія формує складне середовище для прийняття управлінських рішень, у якому особливого значення набуває ефективність фінансового менеджменту та наявність стабілізаційних механізмів. На основі порівняльного аналізу зарубіжних моделей децентралізації (Швейцарії, Німеччини, Канади, Польщі, Греції, Франції) доведено, що високий рівень фінансової автономії підвищує гнучкість місцевих бюджетів, проте потребує дієвих інструментів міжбюджетного вирівнювання для запобігання регіональним диспропорціям. Запропоновано напрями підвищення стійкості

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

місцевих фінансів України: розширення власних джерел доходів, створення стабілізаційних фондів, цифровізація бюджетних процесів, удосконалення системи трансфертів і розвиток партнерств між державою, громадами та бізнесом. Зроблено висновок, що подальший розвиток бюджетної децентралізації має ґрунтуватися на поєднанні фінансової автономії з ефективними механізмами солідарності, що забезпечить стійкість публічних фінансів і сталий розвиток територій у післявоєнний період.

Ключові слова: бюджетна децентралізація, глобальні шоки, міжбюджетні відносини, місцеві фінанси, фінансова автономія, фінансова стійкість, фінансові ризики.

JEL Classification: H71, H72, H77, E62, R51, O23

Absztrakt. A cikk a költségvetési decentralizációnak a helyi pénzügyek stabilitására gyakorolt hatásának elméleti és gyakorlati aspektusait vizsgálja globális sokkhatások körülményei között. Alátámasztást nyert, hogy a decentralizáció kulcstényező egy olyan adaptív pénzügyi rendszer kialakításában, amely képes hatékonyan reagálni a külső kihívásokra, különösen a COVID-19 világjárványra, az energiaválságra és a háborús cselekményekre. Elemzésre került Ukrajna összevont, állami és helyi költségvetési bevételeinek dinamikája a 2011–2024 közötti időszakban, ami lehetővé tette a pénzügyi források költségvetési szintek közötti újraelosztási tendenciáinak feltárását, továbbá a decentralizációs reform eredményeinek értékelését. A tanulmány bemutatja, hogy 2015-től kezdődően fokozatosan bővültek a helyi önkormányzatok pénzügyi hatáskörei, ugyanakkor válságidőszakokban az erőforrások állami szintű átmeneti koncentrációja figyelhető meg a makroszintű pénzügyi stabilitás biztosítása érdekében. Osztályozásra kerültek a helyi pénzügyek főbb kockázatai a globális sokkok idején: fiskális, intézményi, szociális-gazdasági és beruházási kockázatok. Megállapítást nyert, hogy ezek kölcsönhatása komplex környezetet teremt a döntéshozatal számára, amelyben különös jelentőséggel bír a pénzügyi menedzsment hatékonysága és a stabilizációs mechanizmusok megléte. A külföldi (svájci, német, kanadai, lengyel, görög, francia) decentralizációs modellek összehasonlító elemzése alapján bizonyítást nyert, hogy a magas szintű pénzügyi autonómia növeli a helyi költségvetések rugalmasságát, azonban a regionális egyenlőtlenségek megelőzése érdekében hatékony költségvetési kiegyenlítő eszközöket igényel. Javaslatok fogalmazódtak meg az ukrajnai helyi pénzügyek stabilitásának növelésére: a saját bevételi források bővítése, stabilizációs alapok létrehozása, a költségvetési folyamatok digitalizációja, a transzferrendszer tökéletesítése, valamint az állam, a közösségek és az üzleti szféra közötti partnerségek fejlesztése. Megállapítást nyert, hogy a költségvetési decentralizáció további fejlődése a pénzügyi autonómia és az effektív szolidaritási mechanizmusok ötvözésére kell, hogy épüljön, amely biztosítja a közpénzügyek stabilitását és a területek fenntartható fejlődését a háború utáni időszakban.

Kulcsszavak: költségvetési decentralizáció, globális sokkhatások, költségvetési kapcsolatok, helyi pénzügyek, pénzügyi autonómia, pénzügyi stabilitás, fiskális kockázatok.

Abstract. The article explores the theoretical and practical aspects of the impact of fiscal decentralization on the resilience of local finances under global shocks. It is substantiated that decentralization is a key factor in shaping an adaptive financial system capable of effectively responding to external challenges, including the COVID-19 pandemic, the energy crisis, and the war. The dynamics of the revenues of Ukraine's consolidated, state, and local budgets for 2011-2024 are analyzed, which makes it possible to identify trends in the redistribution of financial resources among different levels of the budget system and to assess the outcomes of the decentralization reform. It is shown that since 2015 there has been a gradual expansion of the financial powers of local authorities; however, during crisis periods, a temporary concentration of resources at the state level occurs to ensure macro-financial stability. The classification of key risks to local finances during global shocks – fiscal, institutional, socio-economic, and investment – has been carried out. It is determined that their interaction creates a complex environment for decision-making, in which the effectiveness of financial management and the presence of stabilization mechanisms are of particular importance.

Based on a comparative analysis of foreign models of decentralization (Switzerland, Germany, Canada, Poland, Greece, France), it is proven that a high level of financial autonomy increases the flexibility of local budgets but requires effective intergovernmental equalization tools to prevent regional disparities. The paper proposes directions for strengthening the resilience of Ukraine's local finances: expanding local revenue sources, creating stabilization funds, digitalizing budget processes, improving the system of intergovernmental transfers, and fostering partnerships between the state, communities, and businesses. It is concluded that the further development of fiscal decentralization should be based on combining financial autonomy with effective mechanisms of solidarity, which will ensure the sustainability of public finances and the balanced development of territories in the post-war period.

Keywords: *fiscal decentralization, global shocks, intergovernmental relations, local finances, financial autonomy, financial resilience, fiscal risks.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та зростання нестабільності світової економіки питання фінансової стійкості місцевого самоврядування набуває особливої актуальності. Пандемія COVID-19, повномасштабна війна в Україні, енергетична криза, а також кліматичні виклики наочно демонструють, що глобальні шоки безпосередньо впливають на функціонування місцевих бюджетів та здатність громад забезпечувати базові потреби населення.

Одним із ключових інструментів адаптації територіальних громад до таких викликів виступає децентралізація. Вона передбачає передачу значної частини повноважень і фінансових ресурсів від центральних органів влади до місцевих, що забезпечує підвищення ефективності управління, розвиток економічного потенціалу регіонів та зміцнення фінансової автономії громад. В Україні процес децентралізації, який розпочався у 2014 році, став масштабною державною реформою, яка трансформувала систему управління на місцевому рівні. Вона створила підґрунтя для формування фінансово спроможних громад, розширила їхні можливості у сфері фінансів і сприяла розвитку нових механізмів регулювання міжбюджетних відносин. Проте глобальні кризи висвітлили не лише переваги цієї реформи, а й ряд обмежень, що потребують подальшого удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світовий банк системно описує інструменти міжурядових фінансів і акцентує, що обсяг трансфертів, поділ видатків і локальна дохідна база визначають якість публічних послуг та стійкість місцевих бюджетів у періоди криз [15]. Дані МВФ демонструють, що вищий рівень децентралізації корелює з кращими показниками фіскальної рівноваги за умов належного врядування; водночас недосконалі інститути можуть нівелювати вигоди та підвищувати ризики. Останні роботи МВФ зосереджені на інституційних механізмах запобігання фіскальним кризам у децентралізованих системах [14].

Дослідження українських вчених демонструють суттєвий прогрес у вивченні особливостей функціонування місцевих фінансів у контексті децентралізації. Так, І. Луніна розробила концептуальні методи та механізми фінансової автономії громад [6], актуальні для України, а також обґрунтувала

необхідність зв'язку між встановленими податками та обсягом послуг, що надаються громадам, виокремивши принцип еквівалентності як ключовий для побудови сталої бюджетної системи на місцевому рівні [7]. Її дослідження залишаються цінним джерелом для аналізу міжбюджетних відносин, змін у бюджетній автономії та посилення фінансової стабільності громади, особливо в умовах реформ та глобальних викликів. У наукових дослідженнях [4] сформульовано низку практичних рекомендацій щодо розширення податкової бази на місцевому рівні з метою підвищення фінансової автономії територіальних громад. Такий підхід розглядається як один із ключових напрямів реформування системи місцевих фінансів, особливо актуальний у періоди економічних і соціальних шоків [4].

С. Юшко досліджує наслідки реформи децентралізації для формування дохідної частини місцевих бюджетів, особливості розподілу фінансових ресурсів між різними рівнями бюджетної системи, стан бюджетної автономії територій, а також роль міжбюджетних трансфертів і місцевих податків та зборів у забезпеченні наповнення місцевих бюджетів і зміцненні їх фінансової самостійності [10]. У дослідженнях О. Польової розкрито сутність та основні складові децентралізації, проаналізовано сучасні трансформації у системі місцевого самоврядування та формуванні місцевих бюджетів. Акцентовано, що головною проблемою бюджетної децентралізації є впорядкування джерел доходів і підвищення ефективності використання фінансових ресурсів [8]. У дослідженні К. Сочки та О. Перчі проаналізовано результати фінансової децентралізації та особливості формування місцевих бюджетів в Україні. Автори розглядають проблеми реалізації процесів децентралізації у вітчизняній і зарубіжній практиці та окреслюють напрями посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, зокрема шляхом зміцнення дохідної бази в умовах воєнного стану [9]. У доповіді Інституту регіональних досліджень НАН України за редакцією І. Сторонянської наголошується на адміністративно-фінансових викликах і комплексному аналізі децентралізації в умовах України, зокрема в Карпатському регіоні [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених децентралізації та стійкості місцевих фінансів, ряд питань залишається недостатньо опрацьованими. Зокрема, більшість наукових праць зосереджуються на фіскальних аспектах децентралізації, тоді як комплексний вплив глобальних шоків (пандемії, енергетичні та фінансові кризи, воєнні дії) на багаторівневу систему фінансів досліджений лише частково. Недостатньо розкритими залишаються питання взаємозв'язку між рівнем децентралізації та здатністю громад протидіяти ризикам. Мало дослідженою є проблематика впровадження зарубіжних інструментів підвищення стійкості місцевих фінансів у національну практику. Водночас для України, яка перебуває у процесі реформування місцевих фінансів та водночас зазнає багатовимірного кризового впливу, це питання набуває особливої актуальності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідити розвиток децентралізації та її роль у забезпеченні фінансової стійкості територіальних громад в умовах глобальних шоків.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобальних шоків, спричинених війною, пандемією, змінами на світових ринках, саме бюджетна децентралізація виступає ключовим інструментом підвищення адаптивності та гнучкості фінансової системи держави. Вона дозволяє посилити фінансову самостійність територіальних громад, забезпечити ефективний розподіл ресурсів і підвищити якість публічних послуг. Бюджетна децентралізація в Україні, започаткована з 2015 року, сприяла формуванню нової архітектури міжбюджетних відносин. Передача частини податкових надходжень і розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування створили підґрунтя для підвищення стійкості регіонів до внутрішніх і зовнішніх викликів. Водночас, у періоди глобальних криз, посилюється потреба в оцінюванні ефективності цієї реформи з точки зору забезпечення стабільності доходів, диверсифікації джерел фінансування та збереження фіскальної рівноваги.

Дослідження тенденцій надходжень до зведеного, державного та місцевих бюджетів у 2011-2024 роках дозволяє простежити трансформацію фінансової бази публічного сектору. Особливо показовими є зміни після 2015 року, періоду активної реалізації реформи децентралізації, коли зросла роль місцевих бюджетів у забезпеченні регіонального розвитку, а структура доходів почала поступово набувати ознак фінансової стійкості. Показники, наведені на рисунку, відображають еволюцію доходної частини бюджетної системи України протягом 2011-2024 років.

Динаміка доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів дає змогу простежити зміни у фіскальній політиці держави, оцінити ефективність бюджетної децентралізації та визначити ступінь стійкості місцевих фінансів до впливу зовнішніх і внутрішніх шоків. Особливу увагу слід звернути на злами трендів, що припадають на періоди економічних і політичних криз (2014-2015 рр.) та воєнного часу (2022-2024 рр.), коли бюджетна система зазнала суттєвого перерозподілу ресурсів і трансформації джерел надходжень.

У цьому контексті важливим є дослідження не лише абсолютних показників доходів бюджетів, а й темпів їхнього зростання, співвідношення між державним і місцевими рівнями, а також структурних змін у джерелах формування доходів. Таке порівняльне оцінювання дозволяє виявити як позитивні тенденції бюджетної політики, так і наявні дисбаланси, що можуть обмежувати фінансову автономію регіонів або посилювати централізацію ресурсів у державному секторі. Аналіз динаміки доходів у довгостроковому періоді відображає вплив соціально-економічних, політичних та зовнішніх чинників, серед яких особливе значення мають воєнні ризики, обсяги міжнародної допомоги та програми макрофінансової підтримки.

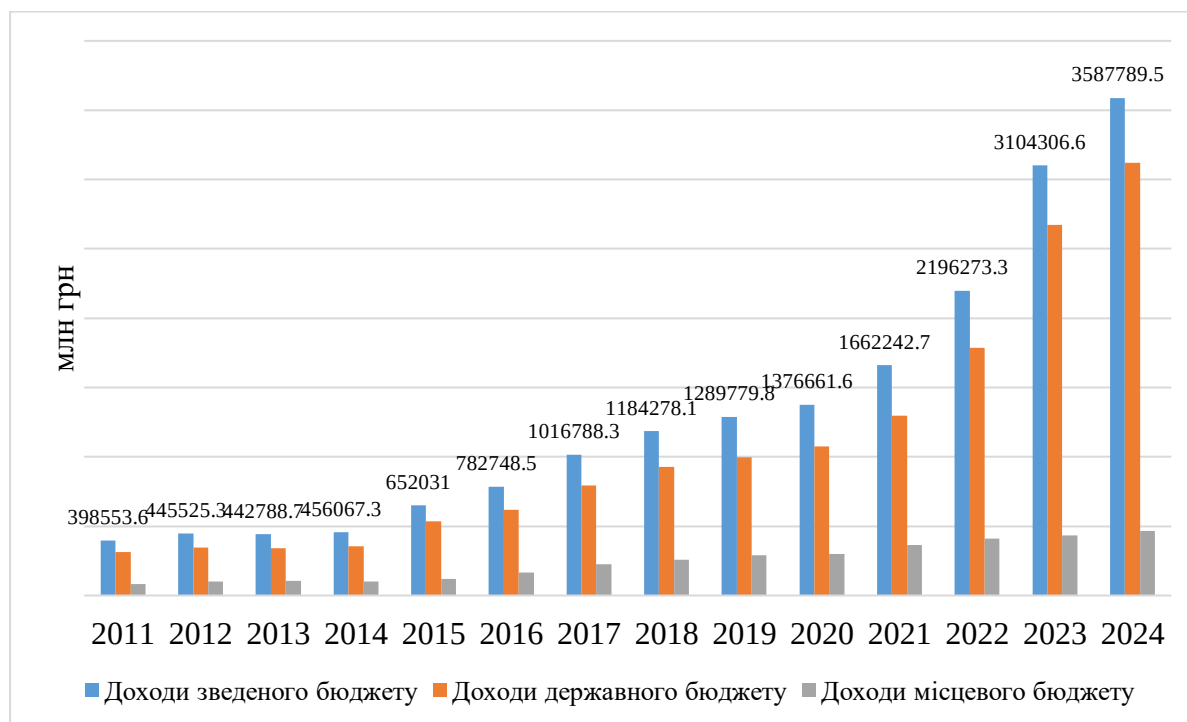

Рис. 1. Тенденції зростання доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів України у 2011–2024 роках.

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Відтак, для комплексного розуміння сучасного стану публічних фінансів доцільно розглянути показники доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів. Такий підхід дає змогу простежити етапи еволюції бюджетної системи, оцінити результати політики щодо проведення децентралізації, виявити вплив кризових явищ та визначити ключові тенденції у забезпеченні фінансової спроможності держави й органів місцевого самоврядування. Для поглибленого розуміння цих процесів розглянемо динаміку доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів України за 2011-2024 роки (табл. 1).

Таблиця 1
Динаміка доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів України

Рік	Доходи зведеного бюджету	Доходи державного бюджету		Доходи місцевого бюджету	
	Млн. грн.	Млн. грн.	% у зведеному бюджеті	Млн. грн.	% у зведеному бюджеті
2011	398553,6	314616,9	78,9	83936,7	21,1
2012	445525,3	346054,0	77,7	99471,3	22,3
2013	442788,7	339180,3	76,6	103608,4	23,4
2014	456067,3	357084,2	78,3	98983,1	21,7

Рік	Доходи зведеного бюджету	Доходи державного бюджету		Доходи місцевого бюджету	
	Млн. грн.	Млн. грн.	% у зведеному бюджеті	Млн. грн.	% у зведеному бюджеті
2015	652031,0	534694,8	82,0	117336,2	18,0
2016	782748,5	616274,8	78,7	166473,7	21,3
2017	1016788,3	793265,0	78,0	223523,3	22,0
2018	1184278,1	928108,3	78,4	256169,8	21,6
2019	1289779,8	998278,9	77,4	291500,9	22,6
2020	1376661,6	1076016,7	78,2	300644,9	21,8
2021	1662242,7	1296852,9	78,0	365389,8	22,0
2022	2196273,3	1787395,6	81,4	408877,7	18,6
2023	3104306,6	2671998,0	86,1	432308,6	13,9
2024	3587789,5	3122713,4	87,0	465076,1	13,0

Джерело: розраховано та узагальнено автором за даними [5].

Процес децентралізації в Україні супроводжується суттєвими змінами у структурі формування доходів бюджетів, що відображає еволюцію взаємовідносин між державним та місцевими бюджетами. Аналіз статистичних даних за 2011-2024 роки свідчить про нестабільну динаміку питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни, що зумовлено як реформами фінансової децентралізації, так і макроекономічними та політичними чинниками. У період до 2014 року частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету коливалася в межах 21-23%, що свідчило про домінування централізованої моделі управління державними фінансами. Місцеві органи влади мали обмежені повноваження у формуванні власних доходів, значною мірою покладаючись на міжбюджетні трансферти. Така ситуація була типовою для періоду, який передував реформам децентралізації, оскільки фінансова автономія територіальних громад мала переважно формальний характер.

З початком реформи децентралізації у 2015 році відбувся перерозподіл фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи, метою якого було зміцнення фінансової самостійності місцевих бюджетів і підвищення їх спроможності щодо виконання власних повноважень. Проте, як показують дані, частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті у 2015 році навіть зменшилася до 18%, що пояснюється тимчасовими фіскальними змінами, пов'язаними з трансформацією бази оподаткування та змінами у системі міжбюджетних відносин. Це свідчило про складність перехідного етапу реформи та потребу в поступовому узгодженні нових інструментів бюджетного вирівнювання.

У наступні роки (2016-2019 рр.) спостерігалось певне відновлення позицій місцевих бюджетів – їх частка стабілізувалася в межах 21-23%. Зростання доходів місцевих бюджетів у цей період було результатом запровадження нових джерел наповнення – передусім за рахунок податку на доходи фізичних осіб,

акцизів та місцевих податків, що свідчило про поступове зміцнення фінансової самостійності.

Починаючи з 2020 року, на процеси децентралізації вплинули глобальні та внутрішні виклики – пандемія COVID-19, економічне уповільнення та, згодом, повномасштабна війна. Частка місцевих бюджетів залишалася відносно стабільною на рівні 21-22%, проте у 2022 році, в умовах воєнного стану, вона знизилася до 18,6%. Це свідчить про концентрацію фінансових ресурсів на центральному рівні з метою забезпечення оборонних і безпекових потреб держави. У 2023-2024 рр. тенденція посилилася – частка місцевих бюджетів знизилася до 13-14%, що є найнижчим показником за весь аналізований період. Це зумовлено необхідністю мобілізації державних ресурсів для фінансування оборонних видатків та відновлення інфраструктури. Водночас такий тренд не заперечує досягнень попередніх років децентралізації, а натомість підкреслює потребу в адаптації її інструментів до умов воєнної економіки.

Таким чином, процеси децентралізації в Україні пройшли кілька етапів – від надмірної централізації (до 2014 року) до суттєвого розширення фінансових прав місцевого самоврядування (2016-2019 рр.) та подальшої вимушеної концентрації ресурсів на державному рівні в умовах війни. Надалі для забезпечення сталого розвитку територій важливо відновити баланс між державною підтримкою і фінансовою самостійністю громад, що стане ключовим чинником післявоєнної відбудови та довгострокової стійкості публічних фінансів України.

Фінансові ризики в умовах глобальних шоків є комплексом потенційних загроз для стабільності та ефективності функціонування місцевих фінансів, які виникають під впливом непередбачуваних кризових факторів. До таких шоків належать економічні рецесії, пандемії, військові конфлікти, енергетичні та кліматичні кризи, що мають транснаціональний характер і здатні істотно впливати на доходи та видатки територіальних громад. У цьому контексті фінансові ризики розглядаються не лише як загроза поточної платоспроможності, а й як чинник, що визначає довгострокову стійкість бюджетної системи.

Особливість фінансових ризиків у період глобальних шоків полягає у їхній багаторівневості та взаємопов'язаності. Вони можуть проявлятися як у вигляді прямих втрат доходів місцевих бюджетів через зниження податкової бази, так і у формі зростання видаткових зобов'язань, зумовлених необхідністю фінансування соціального захисту чи відновлення інфраструктури. Це призводить до дисбалансів, що ускладнюють ефективне фінансове планування та знижують здатність громад підтримувати базові послуги на належному рівні.

Важливим аспектом у розумінні фінансових ризиків є їхній системно-ланцюговий характер. Глобальні шоки здатні викликати ланцюгові реакції у місцевих фінансах: зниження податкових надходжень може призвести до дефіциту бюджету, який, у свою чергу, обмежує можливості для інвестицій у розвиток територіальної громади, що ще більше поглиблює кризові явища.

Такий мультиплікативний ефект ризиків підкреслює важливість своєчасного їх виявлення та створення механізмів раннього реагування.

У науковій літературі фінансові ризики часто класифікують за джерелами їх виникнення: макроекономічні (інфляційні, валютні, боргові) [12], бюджетні (недостатність доходів, дефіцит бюджету, неефективна структура видатків) [6], соціально-економічні (безробіття, зростання рівня бідності) [11] та інституційні (низька управлінська спроможність, корупція) [13]. Усі ці категорії в умовах глобальних шоків набувають більш вираженого характеру, оскільки їх вплив посилюється зовнішніми чинниками, що не підлягають прямому контролю з боку органів місцевого самоврядування.

Ключовою проблемою для територіальних громад є відсутність достатніх фінансових резервів, які могли б бути стабілізаційним механізмом у періоди криз. Низька диверсифікація доходів і значна залежність від міжбюджетних трансфертів з державного бюджету [4] підвищують вразливість до зовнішніх шоків. У таких умовах порівняно незначні глобальні коливання можуть значно послабити фінансову стійкість місцевого самоврядування.

Отже, поняття фінансових ризиків у контексті глобальних шоків охоплює широкий спектр загроз, що мають як економічний, так і інституційний вимір. Вони характеризуються високим рівнем невизначеності, комплексністю та потенційно масштабними наслідками для бюджетної стабільності. Усвідомлення цих ризиків та їхня систематизація створюють основу для розробки ефективних механізмів управління фінансами на місцевому рівні, спрямованих на зниження негативного впливу кризових явищ та підвищення спроможності територіальних громад до реагування на зміни.

Класифікація ризиків є важливим інструментом аналізу стійкості місцевих фінансів, оскільки дозволяє систематизувати чинники впливу глобальних шоків і визначити найбільш вразливі сфери управління фінансами органів місцевого самоврядування. В умовах сучасних криз дедалі більше дослідників наголошують, що фінансові ризики мають багаторівневу природу, а їхній вплив проявляється як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі [4]. Доцільним є виокремлення чотирьох основних груп ризиків: фіскальних, інституційних, соціально-економічних та інвестиційних.

Фіскальні ризики посідають центральне місце у системі загроз для місцевих фінансів, оскільки безпосередньо пов'язані з формуванням і виконанням місцевих бюджетів. Вони включають зниження дохідної бази через падіння економічної активності, зростання дефіциту місцевих бюджетів, посилення боргового навантаження та нестабільність міжбюджетних трансфертів. Особливо актуальними такі ризики стають у періоди глобальних криз, коли податкові надходження різко скорочуються, а потреба у видатках, навпаки, зростає. Це створює умови для хронічної розбалансованості місцевих бюджетів і знижує їхню спроможність щодо виконання соціальних зобов'язань.

Інституційні ризики зумовлені організаційними та управлінськими обмеженнями, що перешкоджають ефективному функціонуванню фінансового

забезпечення громад. До них належать низька якість фінансового менеджменту, відсутність сучасних цифрових інструментів управління бюджетом, слабка кадрова спроможність органів місцевого самоврядування та високий рівень бюрократизації. У кризових умовах такі ризики посилюються, адже саме оперативність, узгодженість і гнучкість прийняття управлінських рішень визначає здатність громад протидіяти зовнішнім викликам.

Соціально-економічні ризики мають комплексний і взаємозалежний характер: вони, з одного боку, відображають зовнішні тенденції у сфері зайнятості, доходів населення, соціального забезпечення та міграційних процесів, а з іншого – безпосередньо впливають на фінансові показники місцевих бюджетів. Зростання рівня безробіття, відтік трудових ресурсів, поглиблення бідності та демографічні дисбаланси призводять до скорочення податкових надходжень та одночасного зростання соціальних видатків. Таким чином, соціально-економічні ризики є ключовим чинником довгострокової нестабільності місцевих фінансів.

Окрему групу становлять інвестиційні ризики, що пов'язані з нестабільністю обсягів надходжень від зовнішніх і внутрішніх капіталовкладень у розвиток територіальних громад. У кризових умовах інвестори схильні знижувати інвестиційну активність, що зменшує можливості органів місцевого самоврядування фінансувати інфраструктурні проєкти. Відсутність інвестиційних ресурсів створює ризик стагнації місцевої економіки, зменшення податкової бази та посилення залежності від державної підтримки. Крім того, інвестиційні ризики часто посилюються недостатнім рівнем прозорості управлінських рішень, слабким захистом прав інвесторів і низькою інституційною привабливістю територій.

Класифікація ризиків за вказаними групами (табл. 2) дозволяє не лише глибше зрозуміти природу загроз, а й вибудувати систему управління фінансовою стійкістю територіальних громад. Наприклад, для мінімізації фіскальних ризиків важливим є створення стабілізаційних фондів, тоді як для зниження інституційних ризиків необхідне підвищення кваліфікації кадрів та розвиток цифрових інструментів управління. Аналогічно, протидія соціально-економічним ризикам потребує активної політики підтримки зайнятості та розвитку людського капіталу, а зменшення інвестиційних ризиків допомагає формуванню сприятливого бізнес-клімату на місцевому рівні.

Подані у табл. 2 групи ризиків дозволяють систематизувати основні загрози для стійкості місцевих фінансів в умовах глобальних шоків. Фіскальні ризики безпосередньо впливають на збалансованість бюджетів, тоді як інституційні відображають управлінську спроможність органів місцевого самоврядування. Соціально-економічні ризики формують середовище, в якому функціонують місцеві фінанси, інвестиційні визначають перспективи розвитку та залучення додаткових ресурсів. Систематизація цих ризиків створює основу для розробки цілеспрямованих заходів реагування, що підвищують адаптивність громад до зовнішніх викликів.

Таблиця 2

Класифікація ризиків для місцевих фінансів в умовах глобальних шоків

Група ризиків	Характеристика	Приклади наслідків	Можливі заходи реагування
Фіскальні	Загрози для доходів і видатків місцевих бюджетів: падіння податкових надходжень, дефіцит, боргове навантаження.	Скорочення фінансування соціальних програм, затримки виплат, зниження рівня публічних послуг.	Створення стабілізаційних фондів, диверсифікація доходів, удосконалення міжбюджетних відносин.
Інституційні	Обмеження у сфері фінансового управління: низька якість менеджменту, кадровий дефіцит, бюрократичні бар'єри.	Неефективне використання ресурсів, затримки у прийнятті рішень, корупційні ризики.	Цифровізація бюджетних процесів, підвищення кваліфікації кадрів, прозорість управління.
Соціально-економічні	Зміни у соціально-економічному середовищі: безробіття, бідність, демографічні дисбаланси, міграція населення.	Зростання соціальної напруги, збільшення видатків на допомогу, скорочення податкової бази.	Програми підтримки зайнятості, розвиток людського капіталу, адресна соціальна допомога.
Інвестиційні	Нестабільність інвестиційних потоків: скорочення капіталовкладень, ризик стагнації економіки, низька привабливість для бізнесу.	Зниження темпів розвитку громади, брак коштів для фінансування інфраструктурних проєктів.	Формування сприятливого бізнес-середовища, захист прав інвесторів, впровадження місцевих запозичень.

Джерело: розроблено автором.

Отже, систематизація ризиків у межах фіскальної, інституційної, соціально-економічної та інвестиційної груп є необхідною передумовою для формування комплексної стратегії підвищення стійкості місцевих фінансів. Такий підхід дозволяє територіальним громадам розробляти заходи реагування, враховуючи специфіку кожної групи ризиків і їхній взаємозв'язок. У кінцевому підсумку це створює основу для підвищення адаптивності та забезпечення фінансової безпеки територіальних громад в умовах глобальних шоків.

Значний вплив на спроможність територіальних громад протидіяти ризикам має рівень децентралізації. Рівень децентралізації визначає обсяг повноважень і ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів місцевого самоврядування, а отже, безпосередньо впливає на їхню здатність протидіяти фінансовим ризикам (табл. 3). В умовах глобальних шоків саме фінансова та управлінська автономія громад стає визначальним чинником ефективності їхньої діяльності, адже

централізовані моделі управління часто виявляються менш гнучкими та повільнішими у реагуванні на виклики.

Таблиця 3

Вплив моделей децентралізації на стійкість місцевих фінансів

Модель децентралізації	Фінансова автономія	Спроможність протидіяти ризикам	Ключові переваги	Основні ризики
Високий рівень (Швейцарія, Німеччина, Канада)	Висока – значна частка власних доходів, муніципальні запозичення, стабілізаційні фонди.	Висока гнучкість і стійкість, можливість швидкої адаптації до криз.	Гнучкість, фінансова стійкість, розвиток місцевих інновацій, партнерства.	Поглиблення регіональних диспропорцій, залежність від місцевої податкової бази.
Помірний рівень (Польща, Чехія, Іспанія)	Середня – поєднання власних доходів і трансфертів, залежність від державного бюджету.	Обмежена – у кризових умовах зростає ризик втрати фінансової стабільності.	Баланс між автономією та державною підтримкою, поступове зміцнення місцевих фінансів.	Нестабільність у разі зниження державної підтримки, обмежені резерви.
Низький рівень (Франція, Греція, Португалія)	Низька – переважна залежність від централізованого фінансування.	Низька – громади практично не мають механізмів самостійного реагування.	Єдність фінансової політики, контроль держави над ресурсами.	Висока вразливість, низька мотивація до розвитку, дефіцит ресурсів.

Джерело: розроблено автором

Як видно з табл. 3, рівень децентралізації суттєво впливає на фінансову стійкість громад. Висока автономія створює умови для гнучкого реагування на глобальні шоки, але водночас посилює регіональні диспропорції. Помірна децентралізація забезпечує оптимальний баланс між місцевою автономією та державною підтримкою, тоді як низький рівень зберігає контроль держави, проте робить громади найбільш вразливими до зовнішніх ризиків.

Високий рівень децентралізації характеризується значною фінансовою та адміністративною автономією місцевих органів влади, що дозволяє громадам швидко реагувати на зовнішні шоки. У таких країнах, як Швейцарія, Німеччина та Канада, місцеві бюджети формуються переважно за рахунок власних доходів, а також мають доступ до механізмів муніципального запозичення. Це забезпечує можливість оперативного перерозподілу ресурсів у кризових умовах, підтримки критично важливих послуг та реалізації стабілізаційних заходів [4]. Фінансова автономія створює суттєву перевагу під час глобальних економічних потрясінь. Місцеві органи влади можуть самостійно визначати пріоритети видатків, що дозволяє уникати затримок у фінансуванні соціальних програм та

інфраструктурних проєктів. У разі спаду економічної активності або падіння доходів громади мають можливість коригувати податкову політику та залучати власні резерви, зменшуючи ризики дефіциту бюджету та підтримуючи бюджетну рівновагу.

Разом із тим високий рівень автономії підсилює ризики регіональної асиметрії. Економічно розвинені території, які мають стабільну податкову базу та високий рівень доходів, можуть ефективно протидіяти глобальним шокам. Менш спроможні громади зазнають значних фінансових труднощів, оскільки вони не можуть компенсувати зниження доходів за рахунок власних ресурсів. Це створює потенційні диспропорції у розвитку та рівні надання послуг між регіонами.

Для зменшення цих диспропорцій у країнах з високим рівнем централізації застосовуються механізми міжмуніципальної солідарності та вертикальних трансфертів. Наприклад, у Швейцарії та Німеччині діють системи фінансового вирівнювання, які передбачають перерозподіл частини доходів багатших громад на користь менш спроможних [2]. Це дозволяє підтримувати базові соціальні та інфраструктурні стандарти навіть у регіонах із низькою економічною спроможністю.

Водночас глобальні шоки, такі як фінансові кризи або пандемії, виявляють слабкі місця навіть у фінансово стійких громадах. Значні скорочення податкових надходжень, коливання цін на ресурси та обмеження зовнішніх фінансових потоків можуть спричиняти тимчасові бюджетні дисбаланси. Високий рівень автономії дозволяє громадам швидше адаптуватися до таких змін, але лише за умови наявності достатніх фінансових резервів і ефективного управління.

Варто підкреслити, що високий рівень децентралізації не гарантує повної стійкості фінансової системи. Надмірна автономія без ефективних механізмів перерозподілу ресурсів може поглиблювати регіональні нерівності [14]: економічно сильні громади здатні швидше реагувати на кризові виклики, тоді як менш розвинені території залишаються більш уразливими. Тому визначальним чинником стійкості є не лише обсяг переданих повноважень, а й ефективність міжбюджетної підтримки та функціонування системи солідарності.

Країни з помірним рівнем децентралізації, такі як Італія, Франція та Польща, характеризуються обмеженою фінансовою автономією місцевих органів влади. Основна частка доходів місцевих бюджетів формується через трансферти з центрального бюджету, що обмежує гнучкість у реагуванні на економічні шоки. Муніципалітети залежать від рішень центральних органів влади, що уповільнює процес прийняття оперативних рішень у кризових ситуаціях. У таких країнах глобальні шоки, включаючи економічні кризи чи пандемії, часто призводять до дефіцитів місцевих бюджетів і зниження рівня фінансової стійкості. Фіскальні ризики у таких країнах зосереджені на залежності від центрального бюджету та обмеженій податковій базі. Інституційні ризики виникають через обмежені повноваження місцевих органів

влади та бюрократичні перепони у прийнятті рішень, що знижує швидкість реагування на зовнішні шоки.

Соціально-економічні наслідки глобальних шоків проявляються у формі підвищення соціальної нерівності між регіонами. Більш економічно розвинені регіони мають ресурси для підтримки місцевих послуг, тоді як менш спроможні регіони стикаються з проблемами у забезпеченні базових потреб населення [1]. Зокрема, у Польщі, де децентралізація відбувається поступово, місцеві органи влади мають обмежену свободу у формуванні бюджету, що знижує можливості для адаптивного управління фінансами. Застосування міжурядових трансфертів дозволяє частково компенсувати дефіцити, проте не усуває структурних проблем фінансової стійкості.

Низький рівень децентралізації характерний для держав, де більшість управлінських і фінансових рішень зосереджено на центральному рівні влади, а місцеві органи влади мають обмежені повноваження й ресурси. До таких країн належать: Франція (до реформ 1980–2000-х років), яка історично мала надмірну концентрацію влади в центрі; хоча зараз процес децентралізації триває, він ще не забезпечив реальної фінансової самостійності регіонів; Греція, де більшість рішень щодо фінансування, кадрової політики та соціальних програм ухвалюється на центральному рівні, а місцеві бюджети залежать від трансфертів уряду; Португалія – місцеві органи влади мають обмежену податкову автономію та залежать від державних дотацій; Ірландія – процеси децентралізації розвинені слабо, місцеве самоврядування виконує здебільшого адміністративні функції. У таких умовах реакція на глобальні шоки відбувається через державні програми підтримки, що зменшує гнучкість та оперативність управління місцевими фінансами. Отже, країни з обмеженою децентралізацією демонструють суттєві обмеження у фінансовій автономії місцевих органів влади, що підвищує вразливість громад до глобальних шоків. Разом із тим, стратегічне поєднання централізованих трансфертів та розвитку міжурядових механізмів може значно покращити стійкість місцевих фінансів.

Для підвищення стійкості місцевих фінансів у країнах із помірною та низькою децентралізацією ключовим є розвиток механізмів міжурядової взаємодії та формування системи страхування ризиків. Такий підхід дозволяє забезпечити рівень фінансової підтримки для всіх регіонів та зменшити нерівність у спроможності протидіяти глобальним шокам [1].

Окрім фінансового аспекту, децентралізація впливає й на інституційну спроможність громад. Надання повноважень у сферах стратегічного планування, просторового розвитку та управління місцевою інфраструктурою сприяє швидшій адаптації до економічних змін. Громади з вищим рівнем самостійності здатні активніше впроваджувати інноваційні підходи, цифрові рішення та розвивати партнерства з приватним сектором, що знижує інституційні ризики.

Отже, рівень децентралізації визначає багатовимірний вплив на спроможність громад протидіяти викликам. Висока фінансова автономія формує передумови для зростання стійкості, але вимагає дієвого механізму бюджетного

вирівнювання. Помірна децентралізація дозволяє зберігати баланс між самостійністю і державною підтримкою, проте під час глобальних криз громади можуть зазнавати суттєвих втрат. Низький рівень децентралізації, хоч і забезпечує централізований контроль, водночас робить місцеві фінанси вразливими. Ефективна модель децентралізації має поєднувати фінансову автономію з інструментами підтримки слабших територій, забезпечуючи цілісну та збалансовану стійкість місцевого розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчило, що бюджетна децентралізація є ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах глобальних шоків. Її запровадження в Україні з 2015 року стало основою для перерозподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи, розширення дохідної бази місцевих бюджетів та зміцнення фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Разом з тим, у періоди глибоких криз, таких як пандемія COVID-19, війна чи енергетичні шоки, спостерігається тимчасове зосередження фінансових ресурсів на державному рівні, що є вимушеним кроком задля забезпечення національної безпеки та макрофінансової стабільності.

Динаміка доходів бюджетів за 2011-2024 роки підтвердила, що реформа децентралізації сприяла зростанню ролі місцевих фінансів у бюджетній системі держави. Проте воєнні дії та необхідність концентрації ресурсів на оборонних і відновлювальних потребах у 2022-2024 роках зумовили зниження частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті до історично мінімальних показників. Це свідчить про те, що навіть ефективно впроваджена децентралізація потребує гнучких механізмів адаптації до кризових обставин.

Комплексний аналіз ризиків показав, що фінансова стійкість місцевого самоврядування залежить від здатності ефективно управляти основними групами ризиків: фіскальними, інституційними, соціально-економічними та інвестиційними. Найбільшу загрозу становлять фіскальні ризики, зумовлені скороченням податкової бази, дефіцитом ресурсів і нестабільністю міжбюджетних трансфертів. Інституційні ризики посилюються внаслідок недостатньої кадрової спроможності, а соціально-економічні – через зростання бідності й демографічні проблеми. Інвестиційні ризики, у свою чергу, обмежують потенціал розвитку територій та відновлення інфраструктури.

Порівняльний аналіз зарубіжних моделей децентралізації засвідчив, що високий рівень фінансової автономії забезпечує громадам більшу гнучкість і здатність реагувати на зовнішні шоки, проте потребує ефективних механізмів бюджетного вирівнювання. Помірна децентралізація дозволяє підтримувати баланс між місцевою самостійністю і державною підтримкою, але в кризових умовах не завжди гарантує належний рівень фінансової стійкості. Низький рівень децентралізації, навпаки, забезпечує централізований контроль, однак робить громади вразливими до глобальних ризиків через обмежені можливості власного фінансового потенціалу.

Зміцнення стійкості місцевих фінансів потребує комплексної політики, яка поєднує фінансову автономію з інституційною підтримкою держави. Доцільно розширювати джерела власних доходів місцевих бюджетів, запроваджувати стабілізаційні фонди, удосконалювати механізми використання міжбюджетних трансфертів. Важливу роль відіграє цифровізація фінансового управління, розвиток партнерств із бізнесом і громадянським суспільством, а також використання міжнародних фінансових інструментів для підтримки регіонів, що постраждали від війни.

Отже, бюджетна децентралізація є стратегічним напрямом державної політики, що забезпечує стійкість публічних фінансів та соціально-економічну стабільність країни. В умовах глобальних шоків її ефективність визначається не лише обсягом переданих повноважень, а й якістю управління, прозорістю фінансових процесів і готовністю громад до самостійного прийняття рішень. Подальший розвиток децентралізації в Україні має ґрунтуватися на принципах фінансової справедливості, солідарності та гнучкого реагування на ризики, що забезпечить сталу відбудову та довгострокову фінансову безпеку держави.

Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на розробленні індикаторів оцінювання стійкості місцевих фінансів у кризових умовах, удосконаленні моделей міжбюджетного вирівнювання з урахуванням асиметрії розвитку територій, а також на формуванні системи раннього попередження фінансових ризиків у громадах. Перспективним напрямом є аналіз впливу міжнародної допомоги, грантових та інвестиційних програм на підвищення фінансової автономії місцевого самоврядування. Актуальним завданням є розроблення поствоєнної стратегії бюджетної децентралізації, що має забезпечити поєднання фіскальної стійкості, соціальної справедливості та економічного відновлення територій України.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С., Бондарук О. С. Переваги, позитивні наслідки та ризики бюджетної децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2016. №3. С. 38-47. URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/65/64> (дата звернення: 09.09.2025)
2. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С., Вінницька О. А. Зарубіжний досвід розвитку бюджетної децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2018. №3. С. 83-95. URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/151/148> (дата звернення: 09.09.2025)
3. *Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наук. доп. / наук. ред. І. З. Сторонянська; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»*. Львів: ІРД НАН України, 2018. 144 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180705.pdf> (дата звернення: 09.09.2025)
4. *Диверсифікація доходів місцевих бюджетів: монографія / І. О. Луніна, О. П. Кириленко, А. В. Лучка та ін.; за ред. І. О. Луніної*. Київ: ІЕП НАН України, 2010. 320 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12272/1/Lunina.pdf> (дата звернення: 01.09.2025)
5. Зведений бюджет України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (дата звернення: 05.09.2025)

6. Луніна І. О. *Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин*. Київ: НАН України, Інститут економіки та прогнозування, 2006. 432 с.
7. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України. *Фінанси України*. 2010. №5. С. 3-15. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_9_2 (дата звернення: 01.09.2025)
8. Польова О. Децентралізація у забезпеченні стійкого економічного та соціального розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-53> (дата звернення: 09.09.2025)
9. Сочка К., Перчі О. Фінансова децентралізація в Україні: попередні результати та перспективи. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. №5. 451–464. URL: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-451-464> (дата звернення: 02.09.2025)
10. Юшко С. В. Нова парадигма розподілу доходів бюджету як результат реалізації реформи децентралізації в Україні. *Фінанси України*. 2025. №5. С. 23-42. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.023> URL: <https://finukr.com.ua/index.php/journal/article/view/131> (дата звернення: 09.09.2025)
11. EIB Municipalities Survey 2022-2023. *European Investment Bank (EIB)*. 2024. URL: <https://www.eib.org/en/publications/online/all/eib-municipalities-survey-2022-2023> (дата звернення: 09.09.2025)
12. EU budget post-2027: Regions and cities warn that only decentralized long-term investment can tackle challenges. *European Commission*. 2025. URL: <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/EU-budget-post-2027-regions-and-cities-warn-that-only-decentralised-long-term-investment-can-tackle.aspx> (дата звернення: 09.09.2025)
13. Fiscal Decentralization and Inclusive Growth. *International Monetary Fund*. 2025. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2025/05/09/Preventing-Fiscal-Crises-under-Decentralization-Intergovernmental-Policies-and-Institutions-566291> (дата звернення: 01.09.2025)
14. Fiscal Monitor: Managing Public Investment for Recovery. *International Monetary Fund*. 2025. URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 02.09.2025)
15. Ukraine Public Finance Review: Resilience through Decentralisation. *World Bank*. 2024. URL: <https://documents.worldbank.org> (дата звернення: 03.09.2025)

References

1. Bondaruk, T. H., Bondaruk, I. S., & Bondaruk, O. S. (2016). Advantages, positive effects, and risks of fiscal decentralization. *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*, 3, 38-47. <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/65/64> [in Ukrainian]
2. Bondaruk, T. H., Bondaruk, I. S., & Vinnytska, O. A. (2018). Foreign experience in the development of fiscal decentralization. *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*, 3, 83-95. <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/151/148> [in Ukrainian]
3. Storonińska, I. Z. (Ed.). (2018). *Decentralization in Ukraine and its impact on socio-economic development of territories: methodological approaches and assessment results*. Lviv: IRD NAN Ukrainy. <http://ird.gov.ua/irdp/p20180705.pdf> [in Ukrainian]
4. Lunina, I. O., Kyrilenko, O. P., Luchka, A. V. et al. (2010). *Diversification of local budget revenues: monograph*. Kyiv: IEP NAN Ukrainy. <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12272/1/Lunina.pdf> [in Ukrainian]
5. Minfin. (2025). Consolidated budget of Ukraine. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> [in Ukrainian]
6. Lunina, I. O. (2006). *State finances and reforming inter-budget relations*. Kyiv: NAS of Ukraine, Institute for Economics and Forecasting [in Ukrainian]

7. Lunina, I. O. (2010). Formation of local budgets based on the principle of equivalence: a path to an effective budget system of Ukraine. *Finances of Ukraine*, 5, 3-15. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_9_2 [in Ukrainian]
8. Polova, O. (2022). Decentralization in ensuring sustainable economic and social development of territorial communities. *Economy and Society*, 37. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-53> [in Ukrainian]
9. Sochka, K., & Perchi, O. (2024). Financial decentralization in Ukraine: previous results and prospects. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 5, 451-464. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-451-464> [in Ukrainian]
10. Yushko, S. V. (2025). A new paradigm of budget revenue distribution as a result of implementing decentralization reform in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 5, 23-42. <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.023> <https://finukr.com.ua/index.php/journal/article/view/131> [in Ukrainian]
11. European Investment Bank (2024). EIB Municipalities Survey 2022-2023. <https://www.eib.org/en/publications/online/all/eib-municipalities-survey-2022-2023>
12. European Commission. (2025). EU budget post-2027: Regions and cities warn that only decentralized long-term investment can tackle challenges. <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/EU-budget-post-2027-regions-and-cities-warn-that-only-decentralised-long-term-investment-can-tackle.aspx>
13. International Monetary Fund. (2025). Fiscal Decentralization and Inclusive Growth. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2025/05/09/Preventing-Fiscal-Crises-under-Decentralization-Intergovernmental-Policies-and-Institutions-566291>
14. International Monetary Fund. (2025). Fiscal Monitor: Managing Public Investment for Recovery. <https://www.imf.org>
15. World Bank. (2024). Ukraine Public Finance Review: Resilience through Decentralisation. <https://documents.worldbank.org>

Отримано: 15.10.2025
Прийнято до друку: 25.11.2025
Опубліковано: 17.12.2025

Beérkezett: 2025.10.15
Elfogadva: 2025.11.25
Megjelent: 2025.12.17

Received: 15.10.2025
Accepted: 25.11.2025
Published: 17.12.2025